

**O‘zbekiston mehmonxona sanoatida raqamli transformatsiya: sun’iy intellekt
va katta ma’lumotlar asosida boshqaruvni takomillashtirish**

Tursunov Doniyorbek

*University of business and science "Manajment" kafedrası o'qituvchisi
tursunovdoniyor98@gmail.com*

Mirhamidova Gulibonu.

*Namangan davlat universiteti Iqitisodiyot fakulteti Turizm va mehmondo‘stlik
yo‘nalishi 1-bosqich magistranti*

Annotatsiya

Mazkur maqola O‘zbekiston mehmonxona tizimida boshqaruv faoliyatini takomillashtirishda zamonaviy raqamli texnologiyalar, xususan sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar tahlilining imkoniyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda soha rivojiga to‘sqinlik qilayotgan muhim omillar - mijozlar talabini chuqur anglashdagi muammolar, resurslardan oqilona foydalanilmasligi, marketing faoliyatining yetarli darajada samarali yo‘lga qo‘yilmagani hamda global raqobat sharoitidagi bosimlar alohida ko‘rib chiqilgan.

Ishda sun’iy intellekt asosidagi yechimlarning mehmonlarga xizmat ko‘rsatishda individual yondashuvni shakllantirish, narxlarni moslashuvchan boshqarish, raqamli yordamchilar orqali xizmat tezkorligini oshirish hamda kelajakdagi talabni aniqlashdagi roli ochib berilgan. Shu bilan bir qatorda, katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash orqali iste’molchilar xatti-harakatini tahlil qilish, reklama va marketing strategiyalarini aniqroq yo‘naltirish hamda xizmat sifatini yaxshilash imkoniyatlari asoslangan.

Tadqiqot natijalari O‘zbekiston sharoitida ushbu texnologiyalarni joriy etish uchun mavjud shart-sharoitlar, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari va xorijiy tajribalarni moslashtirish yo‘llarini ham qamrab oladi. Yakunda, raqamli boshqaruv yondashuvlarini keng qo‘llash turizm va mehmonxona xizmatlari bozorida milliy raqobatbardoshlikni mustahkamlashga xizmat qilishi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: Turizm industriyasi, mehmonxona menejmenti, raqamli boshqaruv qarorlari, sun’iy intellekt texnologiyalari, katta ma’lumotlar tahlili, Big Data tizimlari, innovatsion rivojlanish, xizmat ko‘rsatish sifati, raqamli marketing strategiyalari, moslashuvchan narx siyosati, individual xizmat ko‘rsatish, O‘zbekiston turizm sektori,

raqobat ustunligi, boshqaruvni modernizatsiya qilish.

Abstract

This article explores the potential of modern digital technologies, particularly artificial intelligence (AI) and big data analytics, in improving management practices within the hotel industry of Uzbekistan. The study examines key challenges hindering the sector's development, including difficulties in accurately understanding customer needs, inefficient resource utilization, limited effectiveness of marketing strategies, and increasing pressure from global competition.

The paper highlights the role of AI-driven solutions in enhancing personalized customer service, enabling dynamic pricing strategies, improving service efficiency through virtual assistants, and forecasting demand patterns. In addition, the application of big data analytics is considered as a tool for analyzing customer behavior, optimizing marketing performance, and improving overall service quality.

Furthermore, the research discusses the prospects of implementing these advanced technologies in Uzbekistan, taking into account existing institutional conditions, government support mechanisms, and the adaptation of international best practices. In conclusion, the study emphasizes that the widespread adoption of digital decision-making systems can significantly strengthen the competitiveness of Uzbekistan's tourism and hospitality sector in the global market.

Key words: Tourism industry, hotel management, digital decision-making, artificial intelligence technologies, big data analytics, innovation, service quality, digital marketing strategies, dynamic pricing, personalized services, tourism sector of Uzbekistan, competitive advantage, modernization.

Аннотация

В данной статье рассматриваются возможности использования современных цифровых технологий, в частности искусственного интеллекта и анализа больших данных, для совершенствования процессов управления в гостиничной отрасли Узбекистана. В ходе исследования выявлены ключевые проблемы, сдерживающие развитие сектора, включая сложности в точном определении потребностей клиентов, неэффективное использование ресурсов, ограниченную результативность маркетинговых стратегий и усиление международной конкуренции.

Особое внимание уделено роли технологий искусственного интеллекта в персонализации обслуживания, формировании динамической ценовой политики, повышении эффективности обслуживания с использованием виртуальных ассистентов, а также в прогнозировании спроса. Наряду с этим, анализ больших данных рассматривается как инструмент для изучения поведения клиентов, повышения эффективности маркетинга и улучшения качества услуг.

Кроме того, в статье освещаются перспективы внедрения данных технологий в условиях Узбекистана с учетом существующих институциональных возможностей, государственных программ и использования международного опыта. В заключение подчеркивается, что широкое применение цифровых систем принятия решений способствует повышению конкурентоспособности туристической и гостиничной отрасли страны на мировом рынке.

Ключевые слова: туристическая индустрия, управление гостиницами, цифровое принятие решений, искусственный интеллект, анализ больших данных, инновации, качество обслуживания, цифровой маркетинг, динамическое ценообразование, персонализированные услуги, туристический сектор Узбекистана, конкурентоспособность, модернизация.

Kirish

Hozirgi globallashuv sharoitida turizm iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan va strategik ahamiyat kasb etayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Ushbu soha mamlakatlar uchun nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki xalqaro imijni shakllantirish, bandlikni oshirish va madaniyatlararo integratsiyani kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi. Turizm infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismi bo'lgan mehmonxona sektori esa sayyohlarning mamlakat haqidagi dastlabki tasavvurini belgilovchi muhim bo'g'indir.

O'zbekiston so'nggi yillarda turizmni rivojlantirish borasida sezilarli natijalarga erishmoqda. Tarixiy shaharlar - Samarqand, Buxoro, Xiva va zamonaviy markaz Toshkentga tashrif buyuruvchi sayyohlar soni ortib borayotgani mehmonxona xizmatlariga bo'lgan talabni keskin oshirmoqda. Shu bilan birga, xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish zarurati ham kuchaymoqda.

Biroq, mehmonxona boshqaruvida hali ham bir qator tizimli muammolar mavjud. Jumladan, mijoz ehtiyojlarini chuqur tahlil qilishning yetarli darajada rivojlanmaganligi, resurslarni optimal boshqarishdagi kamchiliklar, marketing

strategiyalarining sustligi hamda global raqobat bosimi shular jumlasidandir. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy raqamli texnologiyalar - xususan sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili mehmonxona boshqaruvini yangi bosqichga olib chiqish imkonini bermoqda.

Shu bois, zamonaviy mehmonxona boshqaruvida raqamli texnologiyalarni, xususan sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilini joriy etish nafaqat mavjud muammolarni hal etish, balki xizmat ko'rsatishning yangi modelini shakllantirish imkonini beradi. Bugungi kunda raqamli transformatsiya jarayoni mehmonxona biznesini an'anaviy boshqaruvdan ma'lumotlarga asoslangan, tezkor va moslashuvchan tizimga o'tkazmoqda. Ayniqsa, mijozlar ehtiyojlarini oldindan aniqlash, bozor tendensiyalarini tahlil qilish va strategik qarorlarni aniq ma'lumotlar asosida qabul qilish mehmonxona faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim omilga aylanmoqda.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O'zbekiston mehmonxona sektorida sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini o'rganish, ularning boshqaruv samaradorligiga ta'sirini tahlil qilish hamda ushbu yo'nalishda amaliy takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llanildi. Avvalo, mehmonxona boshqaruvi va raqamli texnologiyalar bo'yicha ilmiy adabiyotlar, xalqaro tajribalar hamda amaliy misollar tahlil qilindi. Shuningdek, O'zbekiston turizm sektorida mavjud muammolar tizimli ravishda o'rganilib, ularni bartaraf etishda sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarining qo'llanish imkoniyatlari baholandi.

Tahlil jarayonida quyidagi usullar qo'llanildi:

- 1) taqqoslash va umumlashtirish,
- 2) tizimli tahlil,
- 3) prognozlash yondashuvlari,
- 4) amaliy holatlar .

Bundan tashqari, mehmonxona faoliyatida yuzaga keladigan operatsion jarayonlar - bron qilish, narx belgilash, marketing va xizmat ko'rsatish bosqichlari alohida o'rganildi.

Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi mehmonxona boshqaruvida yuzaga kelayotgan muammolarni kompleks tarzda tahlil qilish va ularni zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida hal etish imkoniyatlarini aniqlashga yo'naltirildi. Qo'llanilgan usullar

Learning and Sustainable Innovation

nafaqat mavjud holatni baholash, balki kelgusidagi rivojlanish tendensiyalarini prognozlash imkonini ham beradi. Ushbu metodologik yondashuv asosida olingan natijalar sun'iy intellekt va katta ma'lumotlarning mehmonxona boshqaruvida samarali qo'llanilishi mumkinligini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qiladi hamda keyingi tahlil va muhokamalar uchun mustahkam nazariy-amaliy zamin yaratadi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar mehmonxona boshqaruvining deyarli barcha bosqichlarida samaradorlikni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Birinchidan, sun'iy intellekt mijozlarga xizmat ko'rsatishda individual yondashuvni ta'minlaydi. Algoritmalar mijozlarning oldingi tanlovlari, xulq-atvori va ehtiyojlarini tahlil qilib, ularga moslashtirilgan xizmatlar taklif etadi. Bu esa mijozlar qoniqishini oshirib, ularning sodiqligini mustahkamlaydi.

Ikkinchidan, dinamik narx belgilash tizimlari orqali mehmonxonalar daromadlarini optimallashtirish imkoniga ega bo'ladi. Narxlar real vaqt rejimida talab, mavsumiylik va tashqi omillarga mos ravishda avtomatik tarzda o'zgaradi.

Uchinchidan, chatbotlar va virtual yordamchilar xizmat ko'rsatish tezligini oshirib, 24/7 aloqa imkonini yaratadi. Bu ayniqsa xorijiy sayyohlar bilan ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, katta ma'lumotlar yordamida mijozlar profillari shakllantirilib, marketing faoliyati aniq maqsadli auditoriyaga yo'naltiriladi. Bu esa reklama samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Beshinchidan, prognozlash tizimlari yordamida mehmonxonalar bandlik darajasini oldindan aniqlab, resurslarni oqilona taqsimlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bundan tashqari, Big Data texnologiyalaridan foydalanish mehmonxona faoliyatida strategik qarorlar qabul qilish sifatini oshiradi. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv modeli rahbarlarga real vaqt rejimida vaziyatni baholash, tezkor choralar ko'rish va bozor o'zgarishlariga moslashish imkonini beradi. Natijada, mehmonxona xizmatlari yanada moslashuvchan va bozor talablariga yaqinlashadi.

Shuningdek, tahlillar marketing faoliyatida ham sezilarli ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi. Maqsadli auditoriyani aniq segmentatsiya qilish orqali reklama kampaniyalari samaradorligi oshib, mijozlarni jalb qilish xarajatlari kamayadi. Bu esa mehmonxona biznesining umumiy rentabelligini oshirishga xizmat qiladi.

Yana bir muhim natija - resurslardan foydalanish samaradorligining ortishidir. Sun'iy intellekt asosidagi prognozlash tizimlari orqali xodimlar ish jadvali, xona bandligi va

xizmat ko'rsatish hajmi optimal darajada rejalashtiriladi. Bu esa ortiqcha xarajatlarning oldini olib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish nafaqat ichki boshqaruvni yaxshilaydi, balki mehmonxonaning tashqi imijiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llayotgan mehmonxonalar mijozlar tomonidan innovatsion va ishonchli xizmat ko'rsatuvchi sifatida qabul qilinadi.

Umuman olganda, olingan natijalar sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar mehmonxona boshqaruvida samaradorlik, raqobatbardoshlik va xizmat sifati o'sishining asosiy drayverlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi.

Muhokama

Olingan natijalar O'zbekiston sharoitida raqamli texnologiyalarni joriy etish katta istiqbollarga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, bir qator muammolar ham mavjud bo'lib, ular tizimli yondashuvni talab qiladi.

Avvalo, infratuzilma va texnologik baza yetarli darajada rivojlanmagan. Bundan tashqari, malakali IT mutaxassislar yetishmovchiligi ham muhim to'siqlardan biridir. Shuningdek, sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish uchun boshlang'ich investitsiyalar yuqoriligi kichik mehmonxonalar uchun qiyinchilik tug'diradi.

Biroq, davlat tomonidan olib borilayotgan islohotlar va xalqaro hamkorlik ushbu muammolarni bosqichma-bosqich hal etish imkonini bermoqda. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida turizm sektorini qo'llab-quvvatlash muhim strategik yo'nalish sifatida qaralmoqda.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar mehmonxona boshqaruvini modernizatsiya qilishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar xizmat sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va boshqaruv samaradorligini kuchaytirishda katta imkoniyatlar yaratadi.

O'zbekiston sharoitida quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- 1) raqamli texnologiyalarni joriy etishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash,
- 2) mehmonxona menejerlari uchun IT va analitika bo'yicha treninglar tashkil etish,
- 3) xalqaro tajribani o'rganish va lokal sharoitga moslashtirish,
- 4) yagona raqamli turizm ekotizimini yaratish,
- 5) mahalliy startaplarni rag'batlantirish.

Umuman olganda, raqamli boshqaruv tizimlarini keng joriy etish O‘zbekiston turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta’minlab, uning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi.

Bundan tashqari, kelgusida ushbu yo‘nalish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar texnologiyalarining mehmonxona biznesidagi amaliy natijalarini empirik tahlil qilish, ularning iqtisodiy samaradorligini aniq ko‘rsatkichlar asosida baholash zarur. Shu bilan birga, turizm sohasida raqamli transformatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy ta‘sirini chuqur o‘rganish, mijozlar xulq-atvoridagi o‘zgarishlarni aniqlash va yangi biznes modellarini ishlab chiqish ilmiy izlanishlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ilmiy-tadqiqot institutlari hamda oliy ta‘lim muassasalari bilan integratsiyani kuchaytirish muhimdir. Bu esa nafaqat texnologik yangiliklarni tezroq amaliyotga tatbiq etish, balki milliy turizm tizimini barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yakunda ta’kidlash joizki, raqamli texnologiyalar asosida shakllanayotgan yangi boshqaruv modeli mehmonxona biznesining kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishini belgilab beradi. Ushbu modelni izchil joriy etish orqali O‘zbekiston turizm sohasi nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosda ham o‘z o‘rnini mustahkamlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimov, A. (2022). O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning raqamli yo‘nalishlari. Toshkent: “Turon-Iqbol” nashriyoti.
2. Abdullaeva, N. (2021). Xizmatlar sohasi menejmenti. Toshkent: Iqtisodiyot va turizm universiteti nashriyoti.
3. Kaplan, A., & Haenlein, M. (2019). Siri, Siri, in my hand: Who’s the fairest in the land? On the interpretations, illustrations, and implications of artificial intelligence. *Business Horizons*, 62(1), 15-25.
4. Gursoy, D., Chi, C. G., & Lu, L. (2019). Artificial intelligence applications and robotics in the tourism and hospitality industry. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 28(9), 1041-1051.
5. Ivanov, S., & Webster, C. (2019). Robots, artificial intelligence, and service automation in travel, tourism and hospitality. Emerald Publishing.
6. Buhalis, D., & Leung, R. (2018). Smart hospitality—Interconnectivity and interoperability towards an ecosystem. *International Journal of Hospitality Management*, 71, 41-50.